

За інформаційної підтримки Державної служби України
з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів

TECHMEDIA.COM.UA

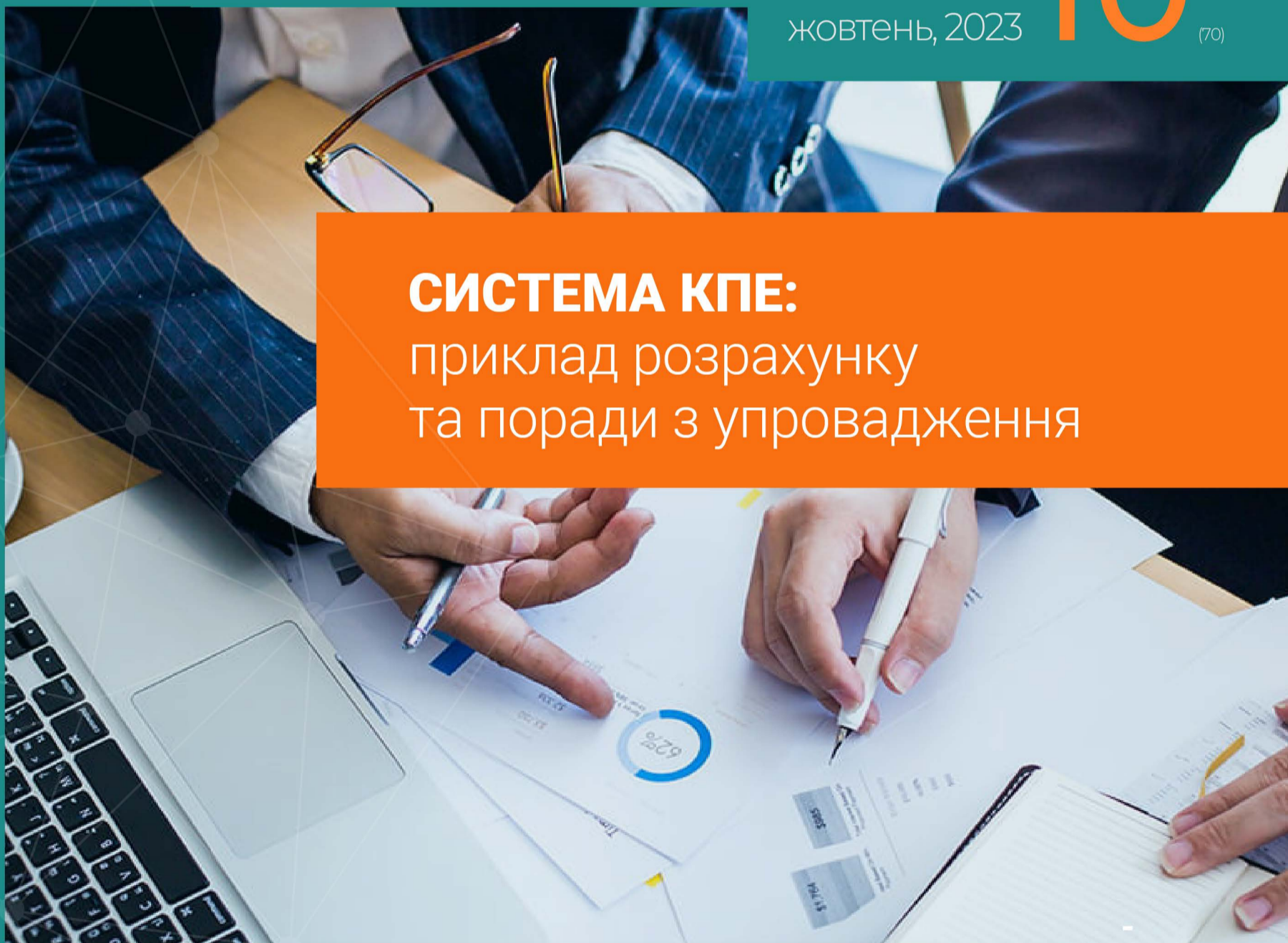
УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ

Журнал для підвищення
конкурентоспроможності
підприємства

жовтень, 2023

10⁽⁷⁰⁾

Передплатний індекс: 60204, 60205

СИСТЕМА КПЕ:
приклад розрахунку
та поради з упровадження

НОСІЇ ДАНИХ І ВИМОГИ ЄС до активних та інтелектуальних
матеріалів пакування

АКРИЛАМІД У ХАРЧОВИХ ПРОДУКТАХ:
вимоги ЄС та методи контролю

Зміст номера

№ 10 / 2023, жовтень

У НОРМАТИВНО-ПРАВОВОМУ ПОЛІ

**Моніторинг законодавства:
врахуймо вересневі зміни**

ТЕХНІЧНЕ РЕГУЛЮВАННЯ

Світлана Фесенко

**Акриламід у харчових
продуктах: вимоги ЄС та
методи контролю**

ГАЛУЗEVІ ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ

Алла Корнєєва

**Електроінструмент:
оцінювання відповідності та
маркування**

СИСТЕМА МЕНЕДЖМЕНТУ ЯКОСТІ

Вікторія Кійко

**ДСТУ ISO 9001:2015: навіщо
поліпшувати якість, якщо
споживач задоволений**

ЕКСПЕРТНИЙ КОМЕНТАР

Євгенія Литвинова

**Пакування заморожених ягід:
нормативне регулювання ЄС**

МІЖНАРОДНА СТАНДАРТИЗАЦІЯ

Людмила Анисимова

**Система КРЕ: приклад
розрахунку та поради з
упровадження**

У НОРМАТИВНО-ПРАВОВОМУ ПОЛІ

Дар'я Путря

**Захист прав споживачів:
зміни, що впроваджує новий
Закон України № 3153-ІХ**

ЕКСПЕРТНИЙ КОМЕНТАР

Світлана Березова

**Баланс маси: чим керуватися
під час визначення**

ЯКІСТЬ ТА БЕЗПЕЧІСНІСТЬ

Олена Шульга

**Мікробіологічний контроль
під час виробництва
швидкозаморожених фруктів
та ягід**

ЯКІСТЬ ТА БЕЗПЕЧІСНІСТЬ

Артем Дем'янов

**Носії даних і вимоги ЄС до
активних та інтелектуальних
матеріалів пакування**

ЕКСПЕРТНИЙ КОМЕНТАР

Анастасія Смуць

**Закон України «Про систему
громадського здоров'я»:
новації для виробників**

ТЕХНІЧНЕ РЕГУЛЮВАННЯ

Вікторія Міхасько

**Оцінювання відповідності
продукції технічним
регламентам з екодизайну
енергоспоживчих продуктів**

ГАЛУЗEVІ ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ

Наталія Бухалова

**Бджільництво: алгоритм дій у
разі отруєння бджіл
пестицидами**

Наталія Букалова,

кандидат ветеринарних наук, Білоцерківський НАУ

Надія Богатко,

доктор ветеринарних наук, Білоцерківський НАУ

Тетяна Приліпко,

доктор сільськогосподарських наук, ЗВО «Подільський державний університет»

Альона Богатко,

викладач, Білоцерківський НАУ

№ 10 / 2023, жовтень / **Галузеві особливості роботи**

Бджільництво: алгоритм дій у разі отруєння бджіл пестицидами

Втрата бджолосімей – результат невиконання обов'язків як пасічниками, так і сільськогосподарськими товаровиробниками

Наказом Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 19.02.2021 за № 338 затверджено [Інструкцію з профілактики та встановлення факту отруєння бджіл засобами захисту рослин](#), де визначено основні причини отруєння бджіл, заходи щодо їхньої профілактики, встановлення факту отруєння бджіл та допомоги постраждалим від отруєння бджолиним сім'ям, а також механізми визначення шкоди, завданої власникам пасік від отруєння бджіл.

Інструкція є обов'язковою для виконання:

- державними органами;
- підприємствами, установами, організаціями, незалежно від форми власності;
- юридичними особами, незалежно від організаційно-правової форми й форми власності;
- фізичними особами – підприємцями, зокрема, сімейними фермерськими господарствами, що провадять діяльність у галузі бджільництва та фізичними особами.

У разі, якщо пасіка постраждала і сталося отруєння бджіл, а пасічник хоче відшкодувати завдані йому збитки, він повинен діяти швидко й оперативно, адже через три-чотири дні слідів отрутохімікатів у відібраному матеріалі вже можна не виявити.

Тож розглянемо, якого алгоритму дій слід дотримуватись, якщо сталося отруєння бджіл і пасіка постраждала.

Крок 1. Звернення до органу місцевого самоврядування

Пасічнику слід терміново звернутися до органу місцевого самоврядування (голови районної державної адміністрації, міськвиконкому, сільського чи міського голови) із заявою про скликання засідання комісії з питань бджільництва, а також встановлення факту отруєння бджіл.

[Зразок заяви про скликання засідання комісії для встановлення факту отруєння бджіл](#)

Крок 2. Скликання комісії

Письмовим розпорядженням голова створює комісію, яка оглядає пасіку, виявляє причини загибелі бджіл, ймовірних підозрюваних осіб у загибелі бджіл, оцінює розмір збитків.

Склад комісії:

- депутати місцевої ради;
- представники служби захисту рослин;
- спеціалісти фітосанітарної служби;
- експерти ветеринарної медицини Держпродспоживслужби;
- працівники екологічної інспекції;
- спеціалісти товариства бджолярів;
- фахівці Управління агропромислового розвитку.

Перелічені особи можуть бути залучені як свідки в суді.

Крок 3. Обстеження пасіки

Під час обстеження бажано, щоб був присутній сам фермер чи його представник.

Після обстеження пасіки потрібно обов'язково оглянути поле, що оброблялося, відібрати зразки рослин, про що складається відповідний акт.

В акті комісія зазначає:

- де, коли, в який час, за якої температури та якою отрутою оброблялася культура;
- фазу розвитку рослин;
- характер загибелі бджіл (поодинокі чи масові);
- ступінь ураження (у відсотках);
- стан сімей після отруєння.

Крок 4. Направлення проб у лабораторію

Проби рослин з поля, де проводилося оброблення, разом із відповідним актом направляють в акредитовану лабораторію.

Проби необхідно відбирати комісійно.

Методичні рекомендації щодо правильності відбирання проб надають фахівці ветеринарної медицини Держпродспоживслужби. Обов'язковою умовою має бути відбирання контрольних зразків не пізніше ніж через дві доби з моменту потрапи та складений акт відбору.

Для дослідження в акредитованій лабораторії відбирають:

- проби бджіл (400–500 мертвих, можна частково живих, з 10% сімей із характерними ознаками отруєння);
- 200 г свіжозібраного меду або меду у стільниках;
- пергу у стільниках;
- 100–200 г зеленої маси з ділянки, відвідуваної бджолами;
- проби землі.

Патологічний матеріал для дослідження повинен мати супровідний лист, підписаний фахівцем ветеринарної медицини, який відбирав і спаконував проби.

У супровідному листі зазначають:

- назву господарства;
- прізвище, ім'я та по батькові власника пасіки;
- адресу, номер пасіки;
- кількість вуликів та кількість відібраних проб;
- характерні ознаки захворювання;
- мету дослідження.

За підозри про отруєння до листа додається акт або копія акта комісії, що обстежувала пасіку та відбирала матеріал.

У супровідному листі бажано зазначити, на який отрутохімікат необхідно провести дослідження.

Супровідний лист повинен мати штамп державної установи ветеринарної медицини.

Установи, куди рекомендується направляти зразки разом із супровідною документацією:

- **Державний науково-дослідний інститут лабораторної діагностики та ветеринарно-санітарної експертизи**
 - адреса: м. Київ, вул. Донецька, 30
- **Українська лабораторія якості та безпеки продукції агропромислового комплексу при НУБіП України**
 - адреса: Київська обл., с. Чабани, вул. Машинобудівників, 7
- **ДП «Науковий токсикологічний центр імені академіка Л.І. Медведя МОЗ України»**
 - адреса: м. Київ, вул. Герої оборони, 6

Термін доставлення проб не повинен перевищувати одну-дві доби з часу відбирання за умови зберігання та доставлення в холодильнику або термосі з льодом. У супровідних документах необхідно вказувати дієву речовину.

Акт комісії та експертний висновок акредитованої лабораторії – основні документи для розгляду в суді.

Крок 5. Збирання доказів для судового розгляду

Якщо висновком експертизи буде доведено причинно-наслідковий зв'язок між обробленням поля та загибеллю бджіл від дії визначеного отрутохімікату, то потрібно з актами й даними лабораторних досліджень, що підтверджують факт отруєння та визначають отруту, письмово звернутися до відповідача про добровільне відшкодування збитків, а якщо відповідач не погоджується на добровільне відшкодування збитків – передати справу до суду. Для цього необхідно подати позовну заяву у судову інстанцію, до якої додається список свідків та експертів та копії документів.

Копії документів, які додаються до позовної заяви:

- розпорядження сільського чи міського голови про створення комісії;
- акти комісії;
- результати лабораторного дослідження;
- довідка з сільської (міської) ради (або ж товариства пасічників) про те, скільки бджолиних сімей пасічник має на своїй пасіці;
- довідка про вартість бджолосімей на день отруєння (видається товариством пасічників).

Оскільки колективних заяв суд не приймає, позовну заяву до суду необхідно подати кожному пасічнику в індивідуальному порядку. Тільки за рішенням суду можна притягнути того чи іншого недобросовісного фермера до відповідальності та відшкодувати збитки.

Доказом того, що господарство використовувало для оброблення сільськогосподарських угідь той чи інший препарат, слугує журнал хімічного оброблення посівів, що має обов'язково заповнюватися агрономом або відповідальною особою у господарстві, та каністри із залишками препарату (за їхньої наявності).

Інформацію про те, кому належить оброблене пестицидами поле, його площа, яка на ньому посіяна культура та на якій відстані від пасіки розташоване поле, можна отримати у місцевій сільській раді.

Необхідно констатувати, чи попереджались пасічники згідно з вимогами Закону України «Про бджільництво» **не пізніше ніж за три дні**.

Однією із важливих умов під час розгляду спірних питань є реєстрація та паспортизація пасік у районних державних лікарнях ветеринарної медицини.

Відповідно до вимог ст. 13 [Закону України «Про бджільництво»](#) пасіка підлягає реєстрації за місцем проживання фізичної особи або за місцем перебування юридичної особи, яка займається бджільництвом, у місцевих державних адміністраціях або сільських, селищних, міських радах у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади з питань аграрної політики. **Ця вимога є обов'язковою**, тому що без зазначеної реєстрації в суді буде проблематично довести, що бджоли загинули саме в результаті оброблення, а не від хвороби.

Експертна рекомендація щодо вирішення конфліктної ситуації

Сьогодні питання проведення заходів щодо уникнення випадків отруєння бджіл під час проведення оброблення сільськогосподарських угідь пестицидами залишається важливим і актуальним.

Щоб виростити якісний урожай сільськогосподарським підприємствам і фермерським господарствам неможливо обійтися без використання пестицидів. Своєю чергою, бджолярі виробляють цілющі продукти бджільництва, а бджоли запилюють сільськогосподарські культури. Тож утрата бджолосімей – результат невиконання обов'язків як пасічниками, так і сільськогосподарськими товаровиробниками.

Виходом з ситуації може бути налагодження дружніх, толерантних взаємовідносин між фермером та пасічником з суворим дотриманням вимог чинного законодавства.

Для запобігання конфліктним ситуаціям фермерам, які обробляють сільськогосподарські культури хімічними засобами захисту рослин, необхідно дотримуватися правил безпечного поводження з пестицидами, охорони праці під час внесення хімічних препаратів у процесі вирощування сільськогосподарських культур і охорони довкілля від впливу пестицидів, зокрема:

- Державних санітарних правил «Транспортування, зберігання та застосування пестицидів у народному господарстві»;
- законів України:
 - «Про пестициди й агрохімікати»;
 - «Про захист рослин»;
 - «Про бджільництво»;
- Інструкції щодо попередження та ліквідації хвороб і отруєнь бджіл.

Пасічникам слід бути дбайливими, мати пакет вчасно оформлених документів, дотримуватися чинних вимог і підтримувати товариські стосунки з аграріями.